

створення стандартних геоботанічних описів, їхній аналіз із класифікацією рослинності за принципами Браун-Бланке та синфітоіндикацією. Це дозволить нам перевірити гіпотезу про реакцію на екосистему як на єдиний комплекс факторів, обрахувати провідні психо-адаптаційні чинники середовища та визначити «ідеальний ландшафт».

Попередній аналіз показав існування трьох груп екосистем за їхнім впливом на психіку: 1) позитивний вплив (екосистеми саванного типу – світлі ліси та рідколісся, галявини, узлісся, прибережні луки водойм із відкритими берегами, тощо), 2) вибіркового впливу (типові ліси, водойми зі порослими чагарниками берегами, агроекосистеми, скелясті каньйони, тощо), 3) негативний вплив (пустельні пейзажі, кар'єри, індустріальні екосистеми мегаполісів тощо). Розподіл вздовж градієнтів показників освітленості, гемеробії та показника динаміки [3] після першої серії експериментів демонструють нормальний розподіл Гауса-Лапласа. Отже, можна зробити висновок, що вплив ландшафтів на почуття адаптивності відповідає закону оптимуму. Тобто, є межі толерантності, в яких людина не відчуватиме дискомфорту і його наслідків. Якщо наступні серії експериментів будуть вдалим, результати можна буде використати для розробки психотерапевтичних методик з використанням віртуальної реальності для вирішення ряду психологічних проблем викликаних дезадаптацією (наприклад, тривожних розладів, ПТСР, депресивно-тривожного синдрому, тощо) що використовуватимуться як самостійно, так і разом із іншими методами терапії.

Література

1. Ішук Р. Вплив різних типів ландшафтних екосистем на психоемоційну сферу людини. / І.В. Хом'як, Р. Ішук // Сучасні проблеми екології та геотехнологій. Житомир, Видавництво ЖДТУ 2011. С. 223
2. Ішук Р. Рівень психічної адаптованості людини в різних типах ландшафтних екосистем. / І.В. Хом'як, Р. Ішук // Матеріали II науко-практичної конференції для молодих учених та студентів «Біологічні дослідження – 2011» Житомир, Видавництво ЖДУ 2011. С. 19.
3. Хом'як І.В. Фітоіндикаційний аналіз ступеня трансформації екосистем Центрального Полісся. / І.В. Хом'як. // Питання біоіндикації та екології – 2012. Вип. 17, №1. С. 3-11.
4. Хом'як І.В. Шляхи реалізації адаптаційних механізмів людського організму в межах природних ландшафтів. / І.В. Хом'як, Д.О. Вдовенко // Сучасні проблеми екології та геотехнологій. Житомир. Видавництво ЖДТУ, 2008. С. 329-330.

УДК 373:2.016:37.015.31:57.081.1

ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДНЗ

А.Е. Курова¹, Р.П. Власенко², О.А. Сорочинська³

^{1,2,3}Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Світова екологічна криза, причина якої полягає в антропогенній діяльності людини, що обумовлена її антропоцентричною свідомістю, зумовлює необхідність екологічного виховання підростаючого покоління. Подолання протиріч між суспільством і природою можливе лише за умови формування основ екологічної свідомості, мислення, культури, відповідального ставлення до навколишнього природного середовища.

Основи зазначених категорій формуються у дошкільному дитинстві, тому, що саме цей період є сприятливим для розвитку моральних цінностей особистості, ідеалів та норм поведінки, в тому числі, й у світі природи. Ключова роль у формуванні зазначених якостей належить екологічному вихованні, яке є складним педагогічним процесом.

У дошкільному віковому періоді достатньо сформована наочно-образна картина світу, і пізнання його відбувається на основі емоційно-чуттєвої та предметної діяльності. Однак, процес екологічного виховання дітей дошкільного віку характеризується наявністю протиріч між інтенсивністю освоєння дитиною навколишнього світу та накопиченням особистого досвіду. У зв'язку з цим, екологічне виховання дошкільників повинне базуватися на принципі випереджуючого педагогічного впливу, що сприятиме формуванню позитивного досвіду їх взаємодії з навколишнім природним середовищем. Окрім того, результатом здійснення екологічного виховання є поступове подолання дитиною міфологічного світовідчуття, виділення природи і себе як самостійних об'єктів, розуміння сутності сучасних екологічних проблем, усвідомлення раціональної, екологічно обґрунтованої взаємодії з природою, відповідальності за збереження природи, участь у природоохоронній діяльності, розвинуте почуття любові до неї, уміння бачити, насолоджуватися її красою [1, с. 52].

З метою організації процесу екологічного виховання у ДНЗ, на базі дошкільного закладу № 2 м. Полонного Хмельницької області нами було проведено педагогічне дослідження. В експерименті взяло участь дві групи дітей старшого дошкільного віку (5-6 років) загальною кількістю 39 осіб. Дітей було розподілено на контрольну (19 осіб) та експериментальну (20 осіб) групи.

На констатувальному етапі експерименту ми провели оцінювання рівня екологічних знань дошкільників. З цією метою розробили опитувальник, який вміщував завдання чотирьох рівнів складності. Перший рівень передбачав відгадування загадок про природу (5 шт.), другий – розуміння змісту приказок (5 шт.), третій – дидактична екологічна гра (1 шт.), четвертий – відповіді на запитання екологічного та природоохоронного змісту (10 шт.). Окрім цього, розробили критерії та показники оцінювання знань дошкільників. Так, ми виокремили чотири рівні: високий, достатній, середній та початковий.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що рівень екологічних знань у контрольній та експериментальній групах відрізняються незначною мірою, і досягають показників середнього та достатнього рівнів. Так рівень знань дітей контрольної груп становить: початковий – 31,6 %, середній – 31,6 %, достатній – 26,3 %, високий – 10,5 %. Відповідно, результати експериментальної групи розподілилися: початковий – 25 %, середній – 28 %, достатній – 35 %, високий – 10 %.

Як бачимо, результати дослідження двох груп засвідчили достатнього низький рівень екологічних знань дошкільників, що зумовило розробку авторської методики екологічного виховання дітей. Нами було використано низку форм та методів, які здатні підвищити рівень знань дітей. Зокрема, ми організували екскурсію «Рослини на весні», гру-подорож «Заповідними куточками України», вікторину «Рідкісні рослини Хмельниччини», конкурс віршів та оповідань про природу, виховний захід «Традиції охорони природи», здійснили постановку екологічного експерименту «Юний дослідник». Серед методів було використано: розповідь, бесіду, спостереження, дослід.

Аналіз результатів формуального етапу експерименту дозволив підтвердити ефективність розробленої методики екологічного виховання дітей дошкільного віку. Зокрема, зменшилася кількість дітей експериментальної групи з початковим рівнем знань (10,5 %) та збільшилася з високим рівнем (26,3 %). Зміни у контрольній групі після формуального етапу експерименту незначні. Дані рівнів сформованості екологічних знань до і після експерименту зазначені на *рис. 1*.

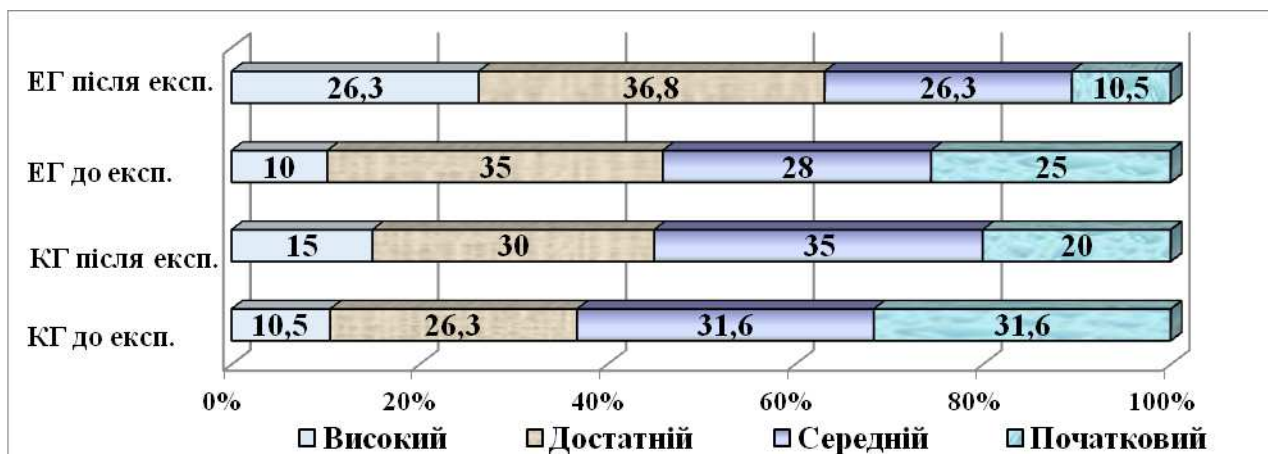

Рис. 1. Динаміка рівнів сформованості екологічних знань дошкільників у контрольній та експериментальній групах

Отже, екологічне виховання дошкільників кропіткий процес, результатом якого є система сформованих знань, умінь та навичок екологічно спрямованого характеру.

Література

1. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське довкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 264 с.